

Bűnügyi OSINT

Nyeste Péter

A társadalomban robbanásszerűen lezajló információs forradalom és az Y, Z generációk szokásainak változása gyökeresen megváltoztatta az információkhoz való hozzájutás és az információk, adatok feldolgozásának módját. Manapság már csak felületesen olvasunk át nagy terjedelmű anyagokat, illetve sokkal gyakoribb a téma szerinti rövid tartalmak gyors áttekintése, váltogatása. Becslések szerint a világ rohamosan növekvő lakossága 28%-ának (több mint 2 milliárd embernek) közvetlen hozzáférése van a „World Wide Webhez”, és közel 5 milliárd ember mobiltelefonnal rendelkezik. Minden nap átlagosan 247 milliárd e-mailt küldenek el. Ez a százalékarány minden évben 24%-kal növekszik.¹

A napról napra növekvő mértékű információ- és adatmennyiség rendkívüli kihívások elé állítja a rendvédelmi szerveket és a nemzetbiztonsági szolgálatokat is. A kormányzatoktól jogos igényként merül fel a nemzetbiztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések folyamatos feltárása és elhárítása, valamint a súlyos és a szervezett bűnözés, a terrorizmus megelőzése, bűnözői csoportok, személyek beazonosítása, azok bomlasztása, a bűnözők elfogása, tevékenységük megakadályozása, illetve az elkövetett bűncselekmények bizonyítása.

Mind a nemzetbiztonsági, mind a bűnügyi hírszerzésnek két nagyon fontos célja, egyben kritériuma is van. Egyrészt legyen nagyon *időszerű*, másrészt pótolja a (politikai, katonai, pénzügyi, belbiztonsági, igazságszolgáltatási) döntéshozó információhiányát, azaz pontosan *illeszkedjen a döntéshozó információigényéhez*. Amennyiben valamelyik feltétel nem teljesül, az információszerzés öncélúvá és időszerűtlenné, elavulttá válik. A bűnügyi célú OSINT alkalmazása hatékonyan, célirányosan segítheti a bűnügyi hírszerzést és a bűnügyi nyomozást folytató felderítők, nyomozók, vezetők döntéseit a rendvédelmi szerveknél.

Jogi háttér

*Az Európai Unió 2010-ben elfogadott belső biztonsági stratégiája*² kihívásokat, alapelveket és iránymutatásokat fogalmazott meg. A stratégia alapján az elkövetkező években a következő legsürgetőbb kihívások megválaszolása áll az EU biztonsága, a hírszerző, elhárító, bűnüldöző szervezetek előtt: *embercsempészet, kábítószer- és lőfegyvercsempészet, pénzmosás, valamint illegális hulladékszállítás és -lerakás Európán belül és kívül, hamisított vagy veszélyes áruk értékesítése, terrorizmus, számítástechnikai bűnözés, határbiztonság.*

¹ ROLINGTON, Alfred (2015): *Hírszerzés a 21. században – A mozaikmódszer*. Budapest, Antall József Tudásközpont.

² 5842/2/2010 tanácsi dokumentum: Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: Az európai biztonsági modell felé.

Ezek a cselekmények szervezett bűnözői csoportok működését feltételezik, amelyek elleni hatékony fellépésnek összehangoltnak, európai szintűnek kell lennie.

Az Európai Unió Belső Biztonsági Stratégiája által megfogalmazott főbb célkitűzések:

- nemzetközi bűnözői hálózatok felgöngyölítése;
- a terrorizmus, radikalizálódás és toborzás megelőzése;
- a virtuális tér biztonságának növelése a polgárok és vállalkozások számára;
- a biztonság megerősítése a határigazgatás útján;
- Európa válságokkal és katasztrófákkal szembeni ellenálló képességének javítása.

A Stratégia szerint a *megelőzés és előrejelzés proaktív, hírszerzésen alapuló felderítést, megközelítést feltételez.*

A rendőrségi törvény³ a *bűnmegelőzési tevékenységet* olyan bűnügyi hírszerző tevékenységként határozza meg, amelynek *tárgya nem egy adott bűncselekmény*, hanem a Magyarország társadalmi rendjét veszélyeztető *bűnözés*. A törvény indokolása szerint a rendőrség *információszerző, értékelő, kockázatelemző* tevékenységének eredményéhez tartozik a rendőrség intézkedési kötelezettsége is, amelynek része lehet egy adott bűncselekmény elkövetésének *megakadályozása is*. A módosítás következtében a korábbi rendőrségi törvényben külön nevesítve megjelölt „bűncselekmények megakadályozása” már nem képezi a titkos információgyűjtés külön nevesített célját, hanem egyrészt a bűnmegelőzési tevékenység részeként értelmezhető, másrészt olyan bűncselekmények esetén, amelyek előkészületét a törvény büntetni rendeli, a büntetőeljárás szolgálat beavatkozás keretében.

A *bűncselekmények megelőzését* mint a titkos információgyűjtés egyik lehetséges célját definiálták, és az annak elérése során alkalmazható *intézkedéseket lépcsőzetesen határozták meg.*

- Elsőként egy általános bűnmegelőzési fogalom- és feladatrendszert határoztak meg a törvényben, amely az úgynevezett értékelt-elemzett bűnüldözési információkon alapuló rendészet (intelligence-led policing) modelljének megfelelő működést feltételez. A törvény szerint a rendőrség az Alaptörvényben, az ágazati törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során *figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat.*

Ez az általános célú, ágazati bűnmegelőzési feladatrendszer jelenti a rendőrség *stratégiai és taktikai hírszerzésének alapját*, amely nem kifejezetten csak bűnügyi irányultságú, hanem más szolgálati ágak információit is becsatornázza, és egyben hírigényeiket is kielégíti.

- Az általános bűnmegelőzés célrendszerében alkalmazható intézkedéseken túl *szűkített feltételek fennállása esetén* vehetők igénybe a titkos információgyűjtés ágazati törvényben szabályozott, *bírói engedélyhez nem kötött lehetőségei.*

³ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

A törvény 65. § (1) bekezdésében szereplő normatív szempontrendszer rögzíti, hogy bűncselekmény *elkövetésének megelőzése céljából csak akkor folytatható titkos információgyűjtés, ha megalapozottan feltehető, hogy attól a bűnözésre vonatkozó olyan információk megszerzése várható, amelyek elemzése és értékelése révén feltárhatók a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvések, és lehetővé válik a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása.*

A törvény meghatározása alapján a titkos információgyűjtés egyszerűbb, jogkorlátozásra kevésbé alkalmas eszközei is csak akkor működtethetők, ha alkalmazásuk olyan információkon alapszik, amelyek indokolták teszik a titkos információgyűjtést.

- A legsúlyosabb jogkorlátozó, *bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési lehetőségeket csak a szervezett bűnözéssel szembeni fellépés során engedi meg a törvény bűnmegelőzési céllal.*

A rendőrség nemcsak a bűncselekmények megelőzése céljából folytathat titkos információgyűjtést, hanem az alábbi bűnüldözési célok érdekében is:

- a megbízhatósági vizsgálat során;
- törvényben meghatározottak szerint a körözési eljárás során;
- a személyi védelem ellátása, illetve a Védelmi Program előkészítése és végrehajtása során;
- személybiztosítási és létesítményvédelmi feladatai ellátása során;
- az Európai Unió tagállamával vagy harmadik országgal a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvény vagy nemzetközi szerződés alapján folytatott együttműködés keretében;
- bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök alkalmazása során igénybe vett technikai eszköz vagy adat elhelyezése, valamint eltávolítása érdekében;
- fedett nyomozó, illetve a valódi céljának leplezésével működő szervezet védelme érdekében;
- valamint a rendőrséggel titkosan együttműködő személy védelme, bevonása és ellenőrzése érdekében is.

A *bűnmegelőzési tevékenység*, mint a rendészet egyik *stratégiai és taktikai* szintű célja, detektálja a bűncselekményeket kiváltó okokat, deviáns magatartásokat, a bűnözés állapotát monitorozza, amelynek során egy prioritási sorrend alapján feladatrendszert állítanak fel, tevékenységük célpontjait, irányait meghatározza. Ennek során titkos információgyűjtést is alkalmazhatnak, amelyeknek eredményét úgynevezett vonaldossziékban gyűjthetik.

OSINT (Open Source Intelligence – információszerzés nyílt forrásokból)

Az OSINT az egyesült államokbeli titkosszolgálatok által kifejlesztett módszer, amely az internet terjedésével általánossá vált nemcsak a titkosszolgálatoknál, hanem az üzleti élettől

a kormányzati tevékenységig széles spektrumon.⁴ A nyílt hozzáférésű információk a minősített forrásokat nem tudja kiváltani, de kiegészíthetők, ellenőrzöttebbé tehetik a minősített és egyéb forrásokból szerzett információkat, illetve azok megfelelő értékelést és elemzést követően önmagukban is felhasználhatók.

Robert D. Steele, az Open Source Solutions (OSS.Net) vezérigazgatója szerint „minősített forrásokból a felhasználható információ 20%-a szerezhető meg, amire a költségek 95%-át kell áldozni [...] nyílt forrásokból a felhasználható információ 80%-a származik, amihez a költségek 5%-át kell felhasználni”.⁵

Az OSINT hazai definícióját Lévay Gábor határozta meg az alábbiak szerint: „Az OSINT a katonai felderítés és a hírszerzés rendszerén kívül létező, a publikum (tehát minden egyén) számára nyilvánosan, legális eszközökkel megszerezhető vagy korlátozott körben terjesztett, de nem minősített adatok szakmai szempontok alapján történő felkutatását, gyűjtését, szelektálását, elemzését-értékelését és felhasználását jelenti.”⁶

Az OSINT a modern információszerzési módszerek közé sorolható, amelyek a következők:

- *HUMINT (Human Intelligence)* – emberi erőforrással folytatott hírszerzés;
- *SIGINT (Signal Intelligence)* – rádióelektronikai felderítés;
- *COMINT (Communication Intelligence)* – rádiókommunikációs felderítés;
- *ELINT (Electronic Intelligence)* – rádiótechnikai felderítés;
- *TELINT (Telemetry Intelligence)* – a telemetria felderítés;
- *RADINT (Radar-transmitted Intelligence)* – a radarkisugárzás-felderítés;
- *CYINT (Cyber Intelligence)* – a kiberhírszerzés;
- *IMINT (Imagery Intelligence)* – képi felderítés;
- *MASINT (Measurement and Signatures Intelligence)* – a mérési és jelmeghatározó hírszerzés;
- *GEOINT (Geospatial Intelligence)* – a geoinformációs felderítés;
- *TECHINT (Technical Intelligence)* – technikai adatszerzés;
- *OSINT (Open-Source Intelligence)* – nyílt forrású információszerzés;
- *SOCMINT (Social Media Intelligence)* – közösségi hálózatokból folytatott információszerzés.

Az OSINT-információk forrásai az OSINT NATO kézikönyv⁷ szerint:

- nyomtatott és elektronikus média;
- internet, Deep Web;
- kereskedelmi (fizetős) online szolgáltatók tanulmányai, adattárjai;
- „szürke irodalom”, a szűk körben hozzáférhető, nyomtatott és digitális dokumentumok, tanulmányok;
- tudományos előadások, konferenciák;

⁴ BÁLINT László (2018): Terrorrelhárítási Információs és Bünyügyi Elemző Központ. In RESPERGER István szerk.: *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus. 139.

⁵ KENEDLI Tamás (2013): *A nemzetbiztonság általános elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Egyetemi jegyzet. 183–193.

⁶ LÉVAY Gábor (2006): *OSINT (Open Source Intelligence) – Nyílt információs hírszerzés*. Budapest, ZMNE. Egyetemi jegyzet. 6.

⁷ NATO OSINT Handbook (2001). Saclant, Norfolk.

- személyes tapasztalatok;
- kereskedelmi műholdak felvételei;
- tudományos szervezetek, egyetemek.

A bűnözés egyik leggyakoribb színterévé vált manapság a cybertér, ahol elkövetik a bűncselekményeket, vagy annak segítségével szolgáltatásokat kínálnak, illetve információkat juttatnak el bűnözői körökhöz, terrorista személyekhez, valamint a radikalizálódást is elősegíthetik. A súlyos és szervezett bűnözés hatékony és eredményes megelőzéséhez, felderítéséhez, bizonyításához, de az ilyen szintet el nem érő bűncselekmények felderítéséhez is komoly segítséget jelenthet a nyílt forrásokból elérhető információk szűrése, elemzése és az értékelt-elemzett információk hasznosítása.

„Míg korábban a nyilvános információk gyűjtése a titkosszolgálatok másodlagos feladatai közé tartozott, az információs forradalom terjedésével a tv-műsorok, webújságok, rádiók, blogok és közösségiportál-bejegyzések mind olyan hírforrássá alakultak, amelyeket *megfelelő és módszeres szűrés segítségével hasznos adattá lehet formálni.*

OSINT-eszközök:

- innovatív adatbányászati és adatelemzési módszerek;
- intelligens nyelvészeti alapokra épülő keresési módszer;
- intelligens keresőmotorok;
- tematikus leválogató rendszer (például RSS-csatornák figyelésének automatizálása);
- közösségi oldalak figyelése (például flash mobok azonnali kockázati értékelése);
- honlapok forráskódjának értékelése, rejtett tartalmak megjelenítése;
- domain search, whois tools (a honlap domain-előfizetőjéhez kapcsolható adatok kinyerése);
- magyar és nemzetközi sajtófigyelés.

Fontosabb OSINT-területek:

- internetes hírek;
- szürke irodalom;
- közösségi háló;
- hagyományos média;
- nyílt adattárak;
- nyilvántartások (például Céginfo, Takarnet).⁸

Becslések alapján a világhálón 15 milliárd és 1 trillió közötti oldal található. A legtöbb népszerű és leggyakrabban alkalmazott keresőprogram – mint a Google – a teljes webadatok tartalmának csak a 3–4%-át fésüli át, mivel azok csak a megszerkesztett weboldalakat figyelik. A fennmaradó tartalom (96–97%) a világháló mélyebb részéhez, a Deep Webhez tartozik, ahol a webtartalom csak adatokat és nem szerkesztett oldalakat tartalmaz. Utóbbiak csak metakereső programokkal, kulcsszavakra történő kereséssel érhetők el (például Chunkit, Kayak, DeeperWeb, Dogpile, MetaLib).

Több tagállam, ország – felismerve a nemzetbiztonsági szolgálatok és a rendvédelmi szervek információi megosztásának egyre égetőbb szükségességét, valamint a koncentrált

⁸ BÁLINT 2018, 139.

információszerzés előnyeit – úgynevezett fúziós központokat hozott létre az információk összegyűjtése, elemzése, értékelése érdekében. A Nemzeti Biztonsági Stratégia⁹ megfogalmazza, hogy minden kormányzati intézmény feladata, hogy saját szakterületén folyamatosan értékelje a nemzeti és nemzetközi biztonság és fenyegetettség elemeit, és megtegye a szükséges lépéseket azok kezelésére és elhárítására. A Stratégia külön kiemeli a nemzetbiztonsági szolgálatok és a bűnügyi hírszerzés biztonságpolitikai stratégiai feladatait.

A stratégiai hírszerzési és elhárítási célok eléréséhez szükséges, hogy rendelkezésre álljanak a terrorizmusra, a szervezett bűnözésre, az egyéb illegális tevékenységek jelentette aszimmetrikus fenyegetésekre, más globális, regionális és belső kihívásokra vonatkozó információk. A Nemzeti Biztonsági Stratégia meghatározza, hogy a Magyarországot érintő biztonsági kihívásoknak megfelelően – a hazai szervek koordinált tevékenysége mellett – szorosabb együttműködést kell kialakítani és fenntartani a szövetséges államok hírszerző és elhárító szervezeteivel, valamint az egyes kérdésekben hasonló biztonságpolitikai célokat követő más államok szolgálataival. A stratégia meghatározza, hogy a nemzetközi kapcsolatokat is fel kell használni *az új bűnügyi trendek feltérképezésére, az új bűnözési jelenségek megismerésére, a legjobb gyakorlatok átvételére.*

A fenti alapidokumentumok egy folyamatos, átfogó, koordinált stratégiai tervezést és annak részeként megjelenő hírszerzési képességet fogalmaznak meg a nemzetbiztonság és a bűnűldözés területén is.

A nemzetbiztonsági és bűnűldözési felderítési információk megosztási csatornájaként 2001. január 1-jei hatállyal létrejött a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZEBEKK). A Központ alapfeladata a szervezett bűnözés megelőzésének, megszakításának, felderítésének elősegítése a *nemzetbiztonságok és a rendvédelmi szervek* által szolgáltatott adatok gyűjtése, feldolgozása, elemzése és a szolgáltató szervezetek részére történő visszacsatolás által, valamint a szervezett bűnözés elleni fellépéshez szükséges kormányzati döntések információs igényének a kielégítése volt. Majd 2011-ben a Nemzeti Információs és Bűnügyi Elemző Központról szóló törvénytervezet¹⁰ sikertelen benyújtását követően 2016. július 15-i hatállyal létrejött egy új polgári nemzetbiztonsági szolgálat, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ, a SZEBEKK jogutódjaként.

A központ új feladatává vált a légitársaságok által továbbított utasnyilvántartási adatok kezelése, valamint elemzése és értékelése, összhangban az uniós adatvédelmi előírásokkal. Továbbá a TIBEK feladata a nemzetbiztonságot, bűnűldözést, közbiztonságot vagy más alapvető biztonsági érdeket sértő adatok feldolgozásának, elemzésének eredményeként a lehető legátfogóbb kép összeállítása az ország terror-, illetve esetleges más fenyegetettségéről, a belső biztonsági helyzetről, a közbiztonság állapotáról. Minderről tájékoztató rendszert működtet, értékelő jelentéseket készít, és azokat a miniszter útján eljuttatja a Kormánynak.

A TIBEK az együttműködő szervek nyomozási és felderítő tevékenységét a *titkos információgyűjtések és a büntetőeljárások kezdeti stádiumától taktikai szinten támogatni tudja, valamint eljárást kezdeményező indító jelzéseket, elemzéseket adhat, készíthet.*

A TIBEK információfúziós és -elemző, -értékelő tevékenységével a bűnűldözési hírszerzési és speciális, leplezett nyomozási feladatokat is egyaránt segíteni tudja. Továbbá

⁹ A kormány 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

¹⁰ T/5004. törvényjavaslat egyes rendvédelmi tárgyú törvények módosításáról, valamint az azzal összefüggő további törvénymódosításokról.

a kiemelt bűncselekményi körbe tartozókon túl feldolgoz olyan bűncselekményeket is, ahol az elkövető személye vagy a bűncselekmény társadalomra veszélyessége, illetve a cselekmény gyakori ismétlődése miatt az azokkal összefüggő adatok elemzése, értékelése indokolttá válik. Ezzel a tevékenységgel nemcsak a speciális, leplezett nyomozási tevékenységeket igénylő bűncselekményeket, hanem az egyszerűbben felderíthető, de komolyabb elemzést igénylő ügyek felderítését is segíteni tudja.

A *Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ* folyamatosan vizsgálja Magyarország *biztonsági és bűnügyi helyzetét*, elemzi Magyarország nemzetbiztonsági, bűnügyi és terrorfenyegetettségi helyzetét.

A Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ:

1. Támogató, koordinációs elemző-értékelő tevékenység során elemző, tájékoztató és koordinációs feladatellátása kiterjed az együttműködő szervek hatáskörébe és illetékességébe utalt valamennyi információra. *Nyílt információgyűjtést és -feldolgozást végző szolgáltató és támogató szervet működtet (OSINT-központ).*

Ezzel a feladattal létrejött a központi bűnügyi OSINT szervezeti eleme, jelenleg főosztályi szervezeti formával végzi feladatait, nyújtja szolgáltatásait.

„A hazai és külföldi blogok, hírforrások figyelése, értékelése és elemzése révén a központi OSINT képes kiszűrni például:

- A legújabb dizájner drogok fejlesztésének várható irányait (kockázatos vegyületek), a terjesztői online hálózatokat, a célközöget, a terjesztés lehetséges online vagy valós helyszíneit (chat, blog).
- A radikalizálódás folyamatában a kockázati szintekben történő változásokat, csoportképződési kezdeményezéseket.
- Vagyonvisszaszerző tevékenység során olyan, már látókörbe került szervezett bűnözői csoportok vagyoni helyzetének változását, amelyek kivonni igyekeznek a bűnös profitot a hatóságok látóköréből.
- A hazai és külföldi bünszervezetek közötti kapcsolatokat, a bűnelkövetésből származó pénzek mozgását.
- A központi OSINT egyik feladata a külföldi törvényhozás azon szegmensét érintő változások figyelése, amely hatással van a magyar társadalmat veszélyeztető bűncselekmények megjelenésére.”¹¹

2. Magyarország nemzetbiztonsági, *terrorfenyegetettségi és bűnügyi helyzetével*, ezek meghatározott elemeivel, konkrét kockázatokkal vagy bűncselekményekkel kapcsolatos *tájékoztató jelentéseket, háttér- és kockázatelemzéseket készít az együttműködő szervek* részére a hatáskörükbe tartozó feladatok törvényes, szakszerű és eredményes ellátásának elősegítése céljából.

3. *Feltárja az együttműködő szervek által folytatott párhuzamos adatkezeléseket*, különösen a több együttműködő szerv által ugyanazon bűncselekmény, személy vagy egyéb tárgykör vonatkozásában párhuzamosan folytatott titkos információgyűjtéseket, illetve az ugyan-

¹¹ BALINT László: Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ. In RESPERGER István szerk.: *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus. 253.

azon bűncselekmény miatt párhuzamosan folytatott nyomozásokat, és ezekről tájékoztatja az érintett együttműködő szerveket.

4. *Figyelemmel kíséri a bűnszervezetek és terrorszervezetek, valamint a szervezett bűnözői és terrorista csoportok tevékenységét, az ilyen szervezetek és csoportok egymáshoz való viszonyát, kapcsolatait, a jogsértő módon szerzett vagyonuk, illetve az ilyen vagyon jogsértő eredetének leplezésére irányuló törekvéseik és az ilyen célt szolgáló vállalkozásaik elemzésével segítséget nyújt az ellenük való fellépéshez.*

5. A Terrorelhárítási Információs és Bünyügyi Elemző Központ ellátja az *utasadat-információs egység feladatait is.*

Korszerű hírszerzési modell és benne a bünyügyi OSINT helye

A hazai szakirodalomban már az 1970-es években találkozhattunk a felderítésnek, a nyomozásszervezésnek a bűnözés változásaihoz, szervezetszerű megjelenéséhez igazodó újszerű, integrált megközelítését vizsgáló kutatásokkal.¹² Déri Pál¹³ szerint a mozgó bűnözéssel szembeni új nyomozásszervezés a helyszíni szemlebizottság mellett a helyszínen tevékenkedő nyomozócsoportok felállítását, tájékoztatási és koordinációs központok létrehozását és más rendőri szervek egyidejű bevonását is igényli. Feltételezte a lakosság bevonását és aktív részvételét a bűnüldözésben, amely elsősorban a gyanújelek, gyanús körülmények továbbításában nyilvánulhatott meg, és ezzel párhuzamosan a rendőri szerveknél a jelzések fogadására képes rendőri egységek felállítását, valamint a lakosságot információkkal ellátó tájékoztató tevékenységet. Az integrált bűnüldözési modell lényege az információs körfolyamat zavartalan működése, az információvesztés elkerülése és prognózisok készítése volt.

A stratégiai bűnüldözési hírszerzési tevékenységnek a kormányzat, a rendvédelmi szervek vezetőinek a bűnüldözési stratégiai döntéseit és az alapján a taktikai szintű döntések megtervezését és végrehajtását kell kiszorgálniuk. A stratégiai hírszerzésre és elemzésre alapozott döntések célja elsősorban az adott terület bűnözésének feltérképezését és a változások korai előrejelzését, illetve a sebezhetőségek feltárását követően ellenintézkedések megtervezése, összhangban a kormányzati elképzelésekkel.

A taktikai hírszerzés, elemzés, döntéshozatal és végrehajtás célja a bűnös tevékenységre, személyekre, csoportokra utaló gyanú körülményeinek tisztázása, konkretizálása – ami előnyomozást eredményezhet –, továbbá az azonnali intézkedést igénylő esetekben azok végrehajtásának az elősegítése. Az azonnali intézkedések végrehajtásának eredménye alapján büntetőeljárás rendelhető el, amely során további különleges nyomozási tevékenységeket és nyílt eljárási cselekményeket, intézkedéseket hajthatnak végre. Azonnali intézkedést igénylő esetben az arányosság elve alapján lehet a fedett intézkedéseket bevezetni,

¹² DÉRI Pál (1971): A nyomozás-szervezés korszerűsítésének távlatai. *Belügyi Szemle*, 9. évf. 7. sz. 24–33.

DICZIG István – SZENTPÁLI István (1974): A társadalmi tulajdon elleni szervezett bűnelkövetés modellje és alkalmazása a felderítésben. *Belügyi Szemle*, 12. évf. 2. sz. 14–25.

DOBOS János (1973): Az utazó bűnözők felderítésének taktikája. *Rendészeti Szemle*, 11. évf. 2. sz. 18–24.

¹³ DÉRI Pál (1976): *Korszerű nyomozás-integrált bűnüldözés*. Budapest, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.

az ügyész haladéktalan értesítésével. A meghatározott bűncselekményekre „utaló gyanú” körülményeinek a tisztázásához is – az arányosság elve alapján – konkrét intézkedések megtervezése és alkalmazása lehetséges, illetve a hosszú távú műveleteket elősegítő fedett lehetőségek, amelyeket a hírszerző-elemző egységek tudnak végrehajtani hatékonyan.

A hírszerző-elemző egységeket különböző funkciójú tevékenységeket végző személyek kell, hogy alkossák, akik specializálódnak különféle szakterületekre. Ezek a külföldi minták alapján a következők lehetnek: *hírszerzési-elemzési egység vezetője*, aki – az angol modellben – rendszeresen részt vesz a heti rendszerességgel tartott taktikai jellegű, különféle szolgálati ágak képviselői által támasztott hírigényeket is tárgyaló megbeszéléseken, valamint irányítja az egységet. A hírszerzők ellenőrzését és munkájuk közvetlen felügyeletét ellátó, *kontrolláló személy* biztosíthatja a hírszerzési munka megfelelőségét (a meghatározott irányoknak, konkrét feladatoknak és a belső integritási szabályoknak megfelelően zajlik). Az együttműködők napi kapcsolattartását ellenőrző és a *napi kapcsolattartási munkát elősegítő személy*. Továbbá célszerű elkülöníteni egy személyt, az *adatmenedzsert*, aki a beszerzett információkat értékeli aktualitás, megbízhatóság, pontosság szerint, és összeveti a kapcsolódó információkkal, illetve a különböző formátumú adatokat beviszi a rendszerbe, a rendszerhozzáféréseket kiadja, ellenőrzi.

Az együttműködőkkel való kapcsolattartás szabályozását az Europol ajánlásai, iránymutatásai szerinti belső terjesztésű anyagokban célszerű szabályozni. A bűnüldöző szervezet mérete vagy a bűnügyi fertőzöttség lehet meghatározó a külön egységek kialakításánál. Az egyesült államokbeli ajánlások szerint 75 főt meghaladó szervezetnél érdemes külön hírszerző-elemző egységet létrehozni, illetve speciális nyomozásokat igénylő területeken ettől eltérően akár öt nyomozóra is juthat egy hírszerző-elemző személy.

A hazai bűnüldözési hírszerző egységek kialakításánál a hatékonyság-eredményesség szempontjait is figyelembe véve – a NAV, az NNI kisebb létszámú és technikai ellátottságú, illetve a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok közé tartozó NBSZ hasonló, meglévő egységei alapján – célszerű lehet *regionális szinten*, azaz több területi szintű szervnél (például dél-alföldi, kelet-magyarországi, Balaton vonzáskörzete, Készenléti Rendőrség, Repülőtéri Rendőri Igazgatóság) *speciális bűnüldözési hírszerző-elemző egységet létrehozni*. A modell szerinti hírszerzőket elsősorban a felderítő osztályok személyzete alkothatja, az elemzőket pedig az értékelő-elemző osztályok elemzői, ezeken felül létre kellene hozni a külföldi mintákban megjelenő szakmai ellenőrzést, irányítást, illetve szakmai integritást, felügyeletet ellátó, továbbá különleges szakértelemmel rendelkező személyek (például kontroller, adatmenedzser) és az előzetesen lefektetett hírszerzési prioritásoknak megfelelő információk beszerzését irányító beosztásokat.

A területi hírszerző egységek koordinált, egységes szakmai, technikai támogatása, a hírszerzést folytató személyek továbbképzése, egységes metodika kialakítása érdekében *szükséges a központi szerv (ORFK) irányítása ezen a területen* is. A hírszerző egységeknél a nemzetközi ajánlások alapján elérési végpontokat kellene kiépíteni a NEBEK nemzetközi csatornáiból (Europol, Interpol, Sirene). A hírszerző egység részére szükséges közvetlen hozzáférés biztosítása a bűnügyi és rendészeti adatbázisokhoz. A központi és területi hírszerző egységeknek képesnek kell lenniük az előzetes nyomozás és büntetőeljárási felderítés, adatszerzés javasolt módszereinek önálló végrehajtására (például fedett módú információszerzés, megfigyelés, elfogás, elektronikus hírközlési adatok közvetlen ellenőrzése és feldolgozása).

Tekintettel arra, hogy ezek a módszerek az ügyészség felügyeleti és rendelkezési joga alatt állnak az előnyomozás és nyomozás során, azok eredményének közvetlen, gyors felhasználását az ügyész által kontrollált beszerzés közvetlensége és az információk, adatok azonnali feldolgozása garantálhatja.

A bűnüldözési feladatok ellátása szempontjából releváns, arra utaló körülmények, információk ellenőrzését nagymértékben elősegítheti a nemzetbiztonsági szolgálatoknál régóta végzett úgynevezett OSINT (nyílt, nyilvános forrásokból kinyerhető információk értékelése-elemzése) -tevékenység folyamatos végrehajtása. 2015. november 15. óta megalakult a SZEBEKK (Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ), majd annak jogutódjaként létrejött TIBEK feladatkörében a bűnüldöző szervek hatékony felderítő, hírszerző tevékenységét támogató úgynevezett OSINT-központ. A központ felállítását követően távolabbi célkitűzés lehetne a *bűnüldözési hírszerző modell szerint kialakított regionális szintű hírszerző egységeknél OSINT-pontok kialakítása, összekötő személyek alkalmazása.*

A javasolt bűnüldözési célú hírszerzésen alapuló modell *nem kizárólag a bünyügyi szolgálati ág információs igényét szolgálja ki, tehát az egész szervezetben hasznosulni tudnak a beszerzett információk.*

Rendkívül fontos a *szervezetszintű bűnüldözési hírszerzői tudatosság növelése*, tehát minden hírszerzési pozícióban lévő (például járőr, közlekedési rendőr is) személynek tisztában kell lennie a hírszerzési stratégia prioritási pontjaival, és annak megfelelő információk észlelése esetében haladéktalanul továbbítania kell az információit a hírszerző egységek részére.

Ezzel párhuzamosan biztosítani kell a lakosság részére, hogy az általuk észlelt gyanús körülményeket lehetőleg a lakóhelyük közvetlen közelében lévő rendőri egység (körzeti megbízott, rendőrőrs, rendőrállomás, kapitányság) számára át tudják adni. A hírszerző rendszer továbbfejlesztésének egyik lehetősége lehet az állami szervek alkalmazottait is tovább képezni a mindennapi munkájuk során tapasztalható, általuk észlelhető, szokatlan, hétköznapi jelenségektől eltérő vagy bűncselekmény gyanújára utaló körülményeknek, információknak a rendőrség részére kiépített csatornákon történő eljuttatásával kapcsolatban.

Az OSINT módszertana¹⁴

Az OSINT hírszerzési ciklus módszertana a szakirodalom alapján négy elemre osztható: az információk begyűjtése, feldolgozása, szövegösszefüggésbe helyezése, osztályozása és megosztása.

Az első szakaszban történik a *potenciálisan hasznos, releváns információtartalmak beazonosítása és begyűjtése*. Ez a szakasz erőteljes számítástechnikai támogatást igényel. A hírszerzési igényeknek megfelelő információk prioritási sorrendjének megfelelő információk kinyerése, leválogatása történik. A modern demokratikus társadalmakban a szolgáltatók által tárolt személyes adatokhoz való hozzáférés számos jogi akadályba ütközik, ezért azok összegyűjtése még bünyügyi célú felhasználás esetén is időigényes vagy nem lehetséges.

¹⁴ WILLIAMS, Heather J. – BLUM, Ilana (2018): *Defining Second Generation Open Source Intelligence (OSINT) for the Defence Enterprise*. Santa Monica, California, Rand Corporation.

A hírszerzési ciklus második fázisa az összegyűjtött adatok *feldolgozása*, azok értékelése, az elemzés számára hasznosíthatóvá tétele. Ennek két eleme van: az információk, adatok *lefordítása és azok összesítése*. Ezek nem feltétlenül kell, hogy kövessék egymást, de segítséget nyújthatnak ebben a fázisban. Az *összesítés* kritikus pontja a ciklusnak, mivel itt kerül sor az adattartalom méretének csökkentésére, a fordított tartalmak egybeillesztésére.

A számítógépes szakembereknek nehézséget okozhat annak pontos megállapítása, hogy melyik adatbázisokból gyűjtötték össze a kinyert, összesített adatokat, hogy azok tartalmát hitelesíteni tudják és megfelelő szövegösszefüggésbe helyezzék. Az elemzés a következő fázis, amely során meg kell állapítani a kinyert információ helyességét, valós értékét. Az elemzésnek három szakasza van: hitelesítés, a hitelesség értékelése, szövegösszefüggésbe helyezése.

Az OSINT *termékmegosztása* a ciklus végső fázisa. Itt már gyakran a beszerzett és elemzett információk a többlettartalom miatt belső felhasználású vagy minősített információknak minősülnek, és az arra jogosult személyek részére továbbíthatók.

Az OSINT-metodika eszközei: a *lexikális elemzés, hálózatelemzés, térinformatikai elemzés*, illetve ezek kombinációi.

A *lexikális elemzés* a nyílt forrású elemzés legerőteljesebb eszköze, amely során a különböző forrású és nagy mennyiségű szöveges tartalmak egyidejű elemzése történhet. Az alapszintű lexikális elemzés megmutatja a keresőmotorokon leggyakrabban használt kifejezéseket, legtöbbet keresett tartalmakat.

A közösségi hálózat elemzése

A közösségi hálózat elemzése segítségével felderíthetjük a személyek kapcsolatrendszerét, a hálózatelemzés a csomópontokra összpontosít, a külső és belső körök, kapcsolatrendszerek feltárására. A csomópontok közötti kapcsolatok száma, az interakciók sűrűsége a személyek fontosságát, információszerzési lehetőségeit határozhatja meg. Ennek segítségével megállapíthatók a kulcsfontosságú személyek és a lehetséges támadási pontok.

Térinformatikai elemzés

Az új közösségi médiaplatformokra alapozott, a használók eszközeinek, termináladatoknak felhasználásával kinyert térinformatikai elemzés, kombinálva az előbbi lehetőségekkel, gazdagabb képet tud nyújtani a célszemélyről, az elkövetőről, és bizonyítékként is felhasználhatók a kinyert adatok.

Külön kérdésként merül fel a leplezett vagy a konspirált végrehajtás lehetősége az OSINT során.

Amennyiben a hatóság tagja az információ birtokosát akár kilétére, állományba tartozására, akár céljára vonatkozóan félrevezette, ezzel már tévedésbe hozta és tévedésben tartotta az alanyt, ami nem tekinthető mindenki számára legális eszköznek.

Amennyiben kettőjük között bármilyen szervezetszerű kapcsolat áll fenn, vagyis az alany a szervek valamilyen rendű kapcsolata, az eset egyértelműen a titkos információgyűjtés körébe tartozik.

Ha viszont semmilyen szervezetszerű kapcsolat nem áll fenn, az illető sem az eljáró személyével, sem céljával kapcsolatban nincs tévedésben, akkor nyílt forrású információ-gyűjtésről beszélhetünk.

A nyílt információ második lényeges ismérve a forrás mellett, hogy nem lehet *minősített adat*. Ez alatt kell érteni minden olyan adatot, amely valamilyen széles körben elfogadott társadalmi norma alapján bizalmasnak vagy titkosnak számít. Vagyis minden olyan ismeret, ami csak egy adott személyi kör számára áll rendelkezésre, és amit azok, akik a birtokában vannak, igyekeznek kisajátítani, mások számára hozzáférhetetlenné tenni. Az információt birtokló, azt a saját érdekében felhasználni kívánó csoport szempontjából a „kívülállók” illetéktelennek számítanak, nem jogosultak az adott információ megismerésére és felhasználására.¹⁵

Idetartozónak tekinthetjük például a foglalkozásokból eredő titkokat (üggyvédi, üzleti, orvosi, gyónási titok stb.), valamint az egyes emberi viszonyokból eredő titkokat (hitéletbeli, biztosítási, szerződési, üzleti titok stb.).

¹⁵ RÁCZ Lajos (2010): A titkos információszerzés néhány elméleti kérdése. *Szakmai Szemle*, 3. sz. 6.